

Віталій Володимирович Ракович

Впровадження стилістичних практик модернізму у процес професійної підготовки майбутніх художників

УДК 378.147:75.03:7.071

DOI <https://doi.org/10.24195/artstudies.2026-2.11>

Віталій Володимирович Ракович
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри образотворчого
мистецтва
Закарпатської академії мистецтв
ORCID: 0000-0002-5373-082X

Дата першого надходження статті до
видання: 26.03.2026

Дата прийняття статті до друку після
рецензування: 22.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті:
29.05.2026

У статті досліджено особливості впровадження стилістичних практик модернізму (імпресіонізм, пуантилізм, фовізм, кубізм) у процес професійної підготовки майбутніх фахівців образотворчого мистецтва. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю оновлення змісту мистецької освіти відповідно до сучасних вимог, що передбачають інтеграцію академічної підготовки з розвитком творчого мислення, індивідуального стилю та здатності до художньої інтерпретації.

Метою статті є обґрунтування ефективності використання стилістично орієнтованих практичних завдань у процесі формування професійних компетентностей майбутніх художників. У дослідженні застосовано комплекс методів, зокрема аналіз наукових джерел, узагальнення педагогічного досвіду, спостереження за навчальним процесом та педагогічний експеримент.

Обґрунтовано доцільність використання системи завдань, що поєднують аналітичне копіювання, стилізацію та творчу інтерпретацію як взаємопов'язані етапи навчання. Визначено, що такий підхід сприяє глибшому розумінню художньої мови модернізму, розвитку аналітичного, образного та просторового мислення, формуванню індивідуальної візуальної мови студентів, а також удосконаленню колористичних і композиційних навичок.

Окреслено методику поетапного опрацювання стилів модернізму, яка передбачає перехід від копіювання зразків до створення власних художніх рішень на основі засвоєних стилістичних принципів. Результати педагогічного експерименту засвідчили підвищення рівня сформованості професійних компетентностей, зокрема здатності до стилістичної трансформації, варіативності мислення та творчої самореалізації. Зроблено висновок про ефективність впровадження стилістичних практик модернізму у систему фахової підготовки майбутніх художників як засобу інтеграції традиційних академічних підходів і сучасних освітніх стратегій.

Ключові слова: мистецька освіта, модернізм, живопис, стилізація, копіювання, художнє мислення, професійна підготовка, авторський стиль.

Постановка проблеми. Сучасна мистецька освіта, зокрема у сфері підготовки майбутніх художників, характеризується поступовим відходом від виключно академічно-репродуктивних моделей навчання та орієнтацією на розвиток індивідуального художнього мислення, здатності до інтерпретації та формування авторської візуальної мови. У цьому контексті традиційне навчання, що ґрунтується переважно на натурному спостереженні та копіюванні, потребує доповнення методиками, які активізують аналітичні, творчі та експериментальні компоненти художньої діяльності.

Особливої актуальності набуває впровадження таких форм навчальної роботи, що поєднують технічне опанування живопису з осмисленням стилістичних систем мистецтва. Як засвідчують сучасні дослідження, художні практики у структурі професійної підготовки виступають ключовим чинником розвитку творчих здібностей і професійних компетентностей майбутніх митців (Kovalova & Alforof, 2024: 163). У зв'язку з цим зростає значення практичних завдань, спрямованих не лише на відтворення форми, а й на її інтерпретацію в межах певної художньої системи.

Серед таких систем особливе місце посідають напрями модернізму – імпресіонізм, пуантилізм, фовізм і кубізм, які репрезентують різні підходи до

трактування форми, кольору та простору. Їх використання в освітньому процесі дозволяє розширити спектр художніх засобів, формує здатність до стилістичного аналізу та сприяє розвитку варіативності мислення.

Водночас у сучасних навчальних програмах ці напрями здебільшого розглядаються в межах теоретичних курсів історії мистецтва і недостатньо інтегруються у практичну підготовку з живопису. Домінування академічної моделі навчання, незважаючи на її фундаментальну цінність, не повною мірою забезпечує розвиток інтерпретаційного мислення та стилістичної гнучкості студентів.

Отже, виникає суперечність між потребою у формуванні сучасного художника, здатного до творчої трансформації візуального матеріалу, та обмеженим використанням стилістичних практик у процесі навчання живопису, що й зумовлює актуальність даного дослідження.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема вдосконалення методики викладання живопису та розвитку художнього мислення студентів є предметом численних сучасних педагогічних і мистецтвознавчих досліджень. У науковому дискурсі простежується тенденція до переосмислення традиційних підходів до навчання образотворчого мистецтва у напрямі посилення ролі практичної

діяльності, експерименту та індивідуалізації творчого процесу.

Зокрема, у дослідженні М. Ковальової та співавторів підкреслюється, що художні практики та практичний професійний досвід є ключовими складовими освітнього процесу у вищій мистецькій освіті, оскільки забезпечують розвиток творчих здібностей і сформованих професійних компетентностей майбутніх художників (Kovalova & Alforof, 2024: 163). Автори також наголошують на універсальності структури практичних курсів, що базується на домінуванні практичних занять як основного засобу формування фахових умінь (Kovalova & Alforof, там само: 164).

У працях, присвячених методиці викладання живопису, акцентується увага на необхідності поєднання академічної підготовки з розвитком творчого мислення. Зокрема, зазначається, що ефективна підготовка майбутнього художника передбачає використання різноманітних методичних підходів, спрямованих на формування креативності, естетичного смаку та професійних навичок (Паньок & Чаус, 2024).

Важливим аспектом дослідження є аналіз художніх стилів модернізму як джерела формування нових підходів до навчання живопису. У роботах Ю. Бабунич модернізм розглядається як складний культурно-мистецький феномен, що виник унаслідок відходу від реалістичних традицій та утвердження нових принципів формотворення, пов'язаних із розвитком абстрактного мислення та індивідуалізації художнього бачення (Бабунич, 2015: 129–132).

Дослідниця підкреслює, що модернізм охоплює широкий спектр художніх напрямів, серед яких фовізм і кубізм відіграють ключову роль у трансформації уявлень про форму, простір і колір (Бабунич, там само: 131–136). У цьому контексті стилістичні пошуки митців початку ХХ століття розглядаються як підґрунтя для формування нових художніх мов, що актуалізує їх використання у навчальному процесі.

Аналіз методичних і мистецтвознавчих джерел також засвідчує значний потенціал імпресіонізму та пов'язаних із ним напрямів у розвитку колористичного мислення. Зокрема, імпресіоністичне мистецтво розглядається як синтез безпосереднього візуального сприйняття та особистісного переживання, що забезпечує глибше розуміння взаємодії світла, кольору та простору (Плахта, 2012: 217).

Разом із тим, незважаючи на наявність ґрунтовних теоретичних досліджень, питання системного впровадження стилістичних практик модернізму у практичну підготовку студентів з живопису залишається недостатньо розробленим. Зокрема, потребують уточнення методика організації навчальних завдань, поетапність їх виконання,

критерії оцінювання та способи інтеграції стилістичного аналізу у навчальний процес.

Таким чином, аналіз наукових джерел дозволяє констатувати наявність теоретичного підґрунтя для дослідження, водночас виявляє потребу у розробці практико-орієнтованої моделі впровадження стилістичних практик модернізму у живописну підготовку майбутніх художників.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка доцільності впровадження стилістичних практик модернізму (імпресіонізм, пуантилізм, фовізм, кубізм) у процес навчання дисципліни «Живопис» у закладах мистецької освіти.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

- проаналізувати потенціал стилів модернізму як засобу формування художнього мислення студентів;
- розробити модель поетапного виконання практичних живописних завдань на основі стилістичної інтерпретації;
- дослідити вплив запропонованої методики на розвиток професійних компетентностей майбутніх художників;
- визначити критерії оцінювання результатів навчальної діяльності в умовах стилістично орієнтованого навчання.

Методологія дослідження. Методологічну основу дослідження становить комплекс взаємодоповнювальних підходів, зокрема практико-орієнтований, компетентнісний та системний, що дозволяють розглядати процес навчання живопису як цілісну педагогічну систему, спрямовану на формування професійних і творчих якостей майбутнього художника.

У межах дослідження було використано такі методи:

- теоретичні – аналіз і узагальнення наукових джерел з педагогіки мистецтва, мистецтвознавства та методики викладання живопису;
- емпіричні – педагогічне спостереження, анкетування, усне опитування студентів;
- експериментальні – впровадження авторської методики поетапного опрацювання стилістичних практик модернізму в навчальний процес;
- аналітичні – порівняльний аналіз результатів навчальної діяльності студентів на різних етапах експерименту;
- експертні – оцінювання виконаних робіт за визначеними критеріями.

Експериментальну базу дослідження становили студенти 2–3 курсів мистецьких спеціальностей, які брали участь у реалізації стилістично орієнтованого курсу з живопису. Навчальна програма передбачала виконання серії завдань, що включали аналітичне копіювання творів художників модернізму, стилізацію натурних постановок та

створення авторських композицій у межах визначених стилістичних систем.

Організація навчального процесу ґрунтувалася на поетапному ускладненні завдань – від засвоєння формально-технічних характеристик стилю до їх інтерпретації у власній художній практиці. Такий підхід відповідає сучасним тенденціям мистецької освіти, у яких провідну роль відіграють практичні форми навчання як основа формування професійних компетентностей (Kovalova & Alforof, 2024: 164).

Для оцінювання ефективності запропонованої методики було визначено такі критерії:

- стилістична відповідність виконаних робіт;
- рівень композиційної організації;
- сформованість колористичного мислення;
- ступінь інтерпретаційної самостійності;
- здатність до художньо-образного узагальнення.

Достовірність отриманих результатів забезпечується комплексним використанням методів дослідження, порівнянням результатів на різних етапах навчання, а також залученням експертного оцінювання та аналізом рефлексивних відгуків студентів.

Результати та їх обговорення. Реалізація стилістично орієнтованого курсу з живопису в системі мистецької освіти передбачала поетапне залучення студентів до опрацювання провідних напрямів модернізму – імпресіонізму, пуантилізму, фовізму та кубізму. Запропонована методика ґрунтувалася на принципі поступового ускладнення завдань: від аналітичного копіювання фрагментів творів відомих художників до стилізації натурних постановок і створення авторських композицій.

Такий підхід забезпечує не лише засвоєння технічних прийомів живопису, а й формування здатності до свідомого використання художньої мови. Важливим методичним принципом виступає акцентування колористичних і тонових завдань, що сприяє розвитку професійного бачення: «науково обґрунтоване акцентування колірних і тонових завдань при навчанні живопису є не тільки найважливішим фактором формування колористичного бачення, а й допомагає майбутньому художнику-педагогу глибше вникати в закономірності сприйняття предметів, що знаходяться в різному світловому середовищі» (Шокірова, 2018: 841).

У ширшому культурно-мистецькому контексті використання модерністських практик у навчанні пов'язане з особливостями самого феномену модернізму. Як зазначає Ю. Бабунич, модернізм формується в умовах відходу від реалістичної традиції та становлення нових принципів художнього мислення, пов'язаних із розвитком абстрактного бачення та індивідуалізації творчості (Бабунич, 2015: 129–132). Це зумовлює доцільність його інтеграції у навчальний процес як засобу розвитку інтерпретаційного мислення студентів.

Імпресіонізм: формування колористичного бачення і сприйняття світла. На першому етапі студенти ознайомилися з творчістю К. Моне, Е. Дега, О. Ренуара, А. Сіслейя та К. Піссарро, аналізуючи особливості передачі світла, повітряного середовища та динаміки мазка. «Мистецтво імпресіонізму художньо втілило ідею світу як гармонійної цілісності, для вияву якої художники вживали нові засоби (кольорові тіні, чисті кольори, розмитість контурів предметів), відмовлялися від класичної перспективи, відтворювали світло – повітряне середовище, яке поєднує всі елементи картини» (Плахта, 2012: 217).

У процесі виконання завдань студенти зосереджувалися на використанні відкритої палітри, передачі світлових ефектів і кольорових рефлексів. Практика показала, що саме цей етап є визначальним для формування колористичної чутливості та здатності до безпосереднього візуального сприйняття.

Аналіз студентських робіт засвідчив, що опрацювання імпресіоністичної манери сприяє розвитку інтуїції у роботі з кольором, формує навички спостереження та здатність фіксувати змінні стани світлового середовища. Таким чином, імпресіонізм виступає базовим етапом у формуванні живописного мислення.

Пуантилізм: аналітичне мислення і структуризація кольору. Другий етап був присвячений освоєнню техніки пуантилізму, що передбачає свідоме конструювання зображення за допомогою системи кольорових точок. Виконання таких завдань вимагало від студентів чіткого розуміння закономірностей оптичного змішування кольорів та їх взаємодії.

У процесі роботи студенти переходили від інтуїтивного використання кольору до його усвідомленого аналізу як структурного елемента зображення. Це сприяло формуванню системного бачення колористичної площини та розвитку аналітичного підходу до живопису.

Практичні результати показали, що застосування пуантилізму активізує увагу до деталей, дисциплінує художнє мислення та формує здатність до планування композиції на рівні кольорових співвідношень.

Фовізм: емоційна виразність і експресивний колір. На третьому етапі студенти зверталися до творчості А. Матісса, А. Дерена, М. де Вламінка, виконуючи завдання, спрямовані на передачу емоційного стану через колір. «Визначальною рисою фовізму була підкреслена нестримність кольорового вирішення...» (Бабунич, 2015: 135).

На цьому етапі студенти свідомо відходили від натуралістичного трактування кольору, використовуючи контрастні, часто умовні кольорові поєднання. Такий підхід вимагав подолання стереотипів академічного бачення та сприяв розвитку художньої сміливості.

Аналіз виконаних робіт показав, що фовізм стимулює емоційно-образне мислення, розширює межі колористичного експерименту та сприяє формуванню індивідуального стилю.

Кубізм: формування просторово-конструктивного мислення. Завершальний етап передбачав опрацювання принципів кубізму, орієнтованого на аналітичне осмислення форми та простору. «Кубісти сконцентрувалися на аналітичності. У живописі це виявлялося шляхом деформації об'єктів, використання розмаїтих заломів...» (Бабунич, 2015: 136).

У процесі виконання завдань студенти навчалися розкладати об'єкт на площини, аналізувати його структуру та створювати багатовимірні композиції. Це сприяло формуванню просторового мислення та здатності до конструктивного аналізу форми.

Результати засвідчили, що робота в межах кубістичної системи розвиває композиційне мислення, вміння узагальнювати форму та працювати з абстрактними структурами, що є особливо важливим у сучасній візуальній практиці.

Таким чином, поетапне впровадження стилістичних практик модернізму забезпечило комплексний розвиток художнього мислення студентів – від колористичного сприйняття до аналітичного та конструктивного бачення форми.

Отримані результати підтверджують, що поєднання копіювання, стилізації та авторської інтерпретації є ефективним методичним інструментом, який дозволяє інтегрувати технічні навички з творчим мисленням і сприяє формуванню професійної художньої компетентності.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Проведене дослідження підтверджує доцільність і ефективність упровадження стилістичних практик модернізму в процес живописної підготовки майбутніх художників як важливого засобу формування професійних компетентностей, розвитку художнього мислення та інтерпретаційної культури.

У результаті теоретичного аналізу та педагогічного експерименту встановлено, що залучення студентів до поетапного опрацювання стилів модернізму (імпресіонізму, пуантилізму, фовізму та кубізму) забезпечує комплексний вплив на різні аспекти їхньої фахової підготовки: колористичне, аналітичне, образне та просторово-конструктивне мислення.

Доведено, що використання системи практичних завдань, побудованих на поєднанні копіювання, стилізації та творчої інтерпретації, сприяє:

- формуванню здатності до свідомого аналізу художньої мови різних стилів;
- розвитку колористичної компетентності та вміння працювати з кольором як структурним елементом зображення;

- удосконаленню композиційного мислення та навичок організації площини;

- формуванню індивідуального художнього стилю та здатності до творчої трансформації візуального матеріалу.

Результати експериментальної роботи засвідчили позитивну динаміку у розвитку професійних якостей студентів, зокрема зростання рівня стилістичної обізнаності, інтерпретаційної самостійності та художньо-образного узагальнення. Це підтверджує ефективність запропонованої методики як такої, що відповідає сучасним вимогам мистецької освіти.

Наукова новизна дослідження полягає у розробці та апробації моделі поетапного впровадження стилістичних практик модернізму у процес навчання живопису, що інтегрує теоретичні знання з історії мистецтва з практичною художньою діяльністю студентів.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання запропонованої методики в освітньому процесі закладів вищої мистецької освіти, а також у розробці критеріїв оцінювання навчальних досягнень студентів у межах стилістично орієнтованого навчання.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з:

- розширенням спектра досліджуваних стилістичних напрямів модернізму (експресіонізм, футуризм, конструктивізм);
- інтеграцією цифрових технологій у процес стилістичного аналізу та візуалізації;
- розробкою міждисциплінарних підходів до вивчення художнього образу з урахуванням психології сприйняття та семіотики.

Таким чином, впровадження стилістичних практик модернізму в живописну підготовку майбутніх художників виступає ефективним педагогічним інструментом, що забезпечує гармонійне поєднання академічної основи з розвитком творчої індивідуальності та відповідає сучасним тенденціям розвитку мистецької освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабунич, Ю. (2015). Модернізм і пошуки нових принципів формотворення в українському живописі кінця XIX – першої третини XX ст. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*, 26, 128–141. URL: https://nam.edu.ua/files/Academy/nauka/visnyk/pdf_visnyk/26/16.pdf
2. Паньок, Т. В., & Чаус, Д. С. (2024). Колірна виразність як особливість системного живописного мислення майбутніх фахівців образотворчого мистецтва під час професійної підготовки в педагогічному університеті. *Проблеми вищої освіти*, 3(115), 62–68. DOI:10.34142/nc.2024.3.62
3. Плахта, С. (2012). Імпресіонізм як вияв художнього світогляду кінця XIX ст. *Вісник Львівського університету. Серія: Філософські науки*, 15, 213–218. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_philos_2012_15_28

4. Шокірова, З. Р. (2018). Теоретико-методологічні основи викладання живопису майбутнім учителям образотворчого мистецтва. *Молодий вчений*, 1(2), 839–842. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_1%282%29_66

5. Kovalova M., Nestierova Ye., Chursin O., Nymylovych O., Alforof A. (2024). The Role of Artistic Practice and Practical Experience in Higher Art Education: Analysis of Methodologies and the Structure of Practical Courses. *Journal of Curriculum and Teaching*, Vol. 13, No. 3; Special Issue. C. 159–169. DOI: <https://doi.org/10.5430/jct.v13n3p159>

REFERENCES

1. Babunych, Y. (2015). Modernizm i poshuky novykh pryntsyviv formotvorennia v ukrainskomu zhyvopysi kintsia XIX – pershoi tretyny XX st. [Modernism and the search for new principles of form creation in Ukrainian painting]. *Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv*, 26, 128–141. Retrieved from: https://lnam.edu.ua/files/Academy/nauka/visnyk/pdf_visnyk/26/16.pdf

2. Paniok, T. V., & Chaus, D. S. (2024). Kolirna vyraznist yak osoblyvist systemnoho zhyvopysnoho

myslennia maibutnikh fakhivtsiv [Color expressiveness as a feature of pictorial thinking]. *Problemy vyshchoi osvity*, 3(115), 62–68. DOI:10.34142/nc.2024.3.62

3. Plakhta, S. (2012). Impresionizm yak vyiv khudozhnoho svitohliadu kintsia XIX st. [Impressionism as a manifestation of the artistic worldview]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii: Filosofski nauky*, 15, 223–228. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnu_philos_2012_15_28

4. Shokirova, Z. R. (2018). Teoretyko-metodolohichni osnovy vykladannia zhyvopysu maibutnim uchyteliam obrazotvorchoho mystetstva [Theoretical and methodological foundations of teaching painting]. *Molodyi vchenyi*, 1(2), 839–842. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_1%282%29_66

5. Kovalova, M., Nestierova, Y., Chursin, O., Nymylovych, O., & Alforov, A. (2024). Rol khudozhnoi praktyky ta profesiinoho dosvidu u vyshchii mystetskii osviti: analiz metodyk i struktury praktychnykh kursiv [The role of artistic practice and professional experience in higher art education: analysis of methodologies and the structure of practical courses]. *Journal of Curriculum and Teaching*, 13(3, Special Issue), 159–169. DOI: <https://doi.org/10.5430/jct.v13n3p159>

Implementation of Modernist Stylistic Practices in the Professional Training of Future Artists

Vitalii Volodymyrovych Rakovych
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of
Fine Arts
Transcarpathian Academy of Arts
ORCID: 0000-0002-5373-082X

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

The article examines the implementation of modernist stylistic practices (impressionism, pointillism, fauvism, cubism) in the process of professional training of future fine arts specialists. The relevance of the study is determined by the need to update the content of art education in accordance with contemporary requirements, which emphasize the integration of academic training with the development of creative thinking, individual artistic style, and the ability for interpretation.

The purpose of the article is to substantiate the effectiveness of stylistically oriented practical tasks in the formation of professional competencies of future artists. The research methodology includes the analysis of scientific sources, generalization of pedagogical experience, observation of the educational process, and a pedagogical experiment.

The expediency of using a system of tasks combining analytical copying, stylization, and creative interpretation as interconnected stages of learning is substantiated. It is determined that this approach contributes to a deeper understanding of the artistic language of modernism, the development of analytical, imaginative, and spatial thinking, the formation of students' individual visual language, and the improvement of coloristic and compositional skills.

The methodology of step-by-step mastering of modernist styles is outlined, which involves a transition from copying samples to creating original artistic solutions based on acquired stylistic principles. The results of the pedagogical experiment confirm an increase in the level of professional competencies, particularly the ability for stylistic transformation, variability of thinking, and creative self-realization.

It is concluded that the implementation of modernist stylistic practices in the system of professional training of future artists is an effective means of integrating traditional academic approaches with modern educational strategies.

Keywords: art education, modernism, painting, stylization, copying, artistic thinking, professional training, individual style.